

Utsatta för människohandel under år 2017

Bakgrund

Under året gav organisationerna inom Plattformen omfattande hjälp till 65 offer för människohandel och exploatering. Drygt hälften av dessa har fått enbart stöd och hjälp av civilsamhället (36) medan det i 29 fall även funnits en rättsprocess initierad. Det senare öppnar för ett officiellt erkännande som offer för människohandel och möjlighet att tas in i den formella hjälpkedjan för detta (Manualen vid Misstanke om människohandel).

21 av de 65 personerna i statistiken anges omfattas av stöd via Plattformens Nationella Stödprogram (NSP). Totalt hjälpte NSP 27 personer under år 2017; 18 kvinnor, 2 män och 7 barn (ytterligare 3 barn till offer för människohandel finns i hemländer). Av dessa har 11 kvinnor och 4 barn fått insatser som inneburit att den certifierade aktören beviljats medel för att täcka hjälpinsatserna. För mer detaljer kring insatserna inom NSP se slutrapport för år 2017 publicerad i januari; (<https://manniskohandel.files.wordpress.com/2018/02/nsp-2017-slutrapport-2018-01-17-nm-2.doc>).

NSP finansierades 2017 av Samordningsfunktionen vid Länsstyrelsen i Stockholm, som också initierat och utvecklat stödprogrammet i samarbete med Plattformen för att komplettera stödet till offren via MMMn (även den framtagen av Samordningsfunktionen i samarbete med NMT och Plattformen).

Plattformens organisationer och civilsamhället i övrigt ger även omfattande kompletterande stöd inom ramen för MMMn, och genom egna insatser som organisationerna tillhandahåller och finansierar själva. Samarbete är ofta nyckeln till att kunna erbjuda hjälp till utsatta för offer för människohandel (liksom deras barn) och då helst genom hela hjälpkedjan; från identifikation, första hjälp och skydd, information och stöd genom en eventuell rättsprocess eller asylprocess och möjligheter att få traumabearbeta, samt hjälp att bygga upp självförtroende och kapacitet att starta ett liv fritt från förtryck.

Plattformens statistik baseras på att alla organisationer inom nätverket uppmanas att fylla i formuläret på www.manniskohandel.se. Formuläret är framtaget i samarbete med Sveriges Nationella Rapportör i enlighet med art. 19-21 EU-direktivet 2010:36. Formuläret samlar in anonyma uppgifter för varje ärende som organisationerna haft under år 2017. Det är möjligt att se samband mellan olika uppgifter och enskilda ärenden, varför statistiken kan tillhandahålla disaggregerad data. Det finns ärenden som inte rapporteras in och organisationer som inte lämnar in uppgifter i formuläret. Plattformen arbetar för att uppmuntra och på olika sätt uppmana fler att lämna in uppgifter för att få en så heltäckande bild som möjligt.

Sammantaget visar statistiken för år 2017 att:

Det handlar så gott som uteslutande om kvinnor (64 av 65). Att många kvinnor varit utsatta för övergrepp och förtryck pga av kön innan de hamnade i människohandeln. Push-och pullfaktorer är ofta **genderbaserade**, våld i nära relation, hederns namn, sexuella övergrepp mm. Många kvinnor (22 som vi vet) har **barn att försörja** (totalt 34 barn). 13 kvinnor har barnen med sig och de inkluderas därmed i den hjälpinsats som civilsamhället tillhandahåller. Barnen ses inte som brottsoffer (till skillnad från barn som upplevt våld i nära relation) och barnen till offer för människohandel erbjuds därför inte heller någon särskild insats, trots de trauman de ofta har visat sig upplevt. Så gott som alla kvinnor (60) utsätts för **sexuell exploatering**, även om en andel även utsätts för andra former (7). Många har en beroenderelation till förövaren.

En negativ trend är att **kvinnor från Balkanländerna** är särskilt utsatta för förföljelse och våld. Det finns tydliga indikatorer på att kvinnornas skyddsbehov inte tillgodoses och att det brister i stödet att hjälpa dem att undkomma det genderspecifika våld de utsätts för. Liksom det saknas rutiner och kunskap för att skydda kvinnornas familjer och barn. **Barnens utsatthet** i dessa fall är

anmärkningsvärd och de upplever, delar och utsätts också för mycket våld och kan ses som offer för människohandelsbrotten de med och ha behov av traumabearbetning och skydd i den bemärkelsen.

Vidare visar statistiken i år liksom tidigare år att de **allra mest sårbara** kommer enbart till civilsamhället och att det ofta - trots långtgående och omfattande stödinsatser - inte är möjligt för civilsamhället att tillhandahålla den mest grundläggande och varaktiga tryggheten. Det är ju inte asylgrundande i sig att utsättas för människohandel och möjligheterna att erhålla asyl och möjlighet att stanna är små. Många kvinnor hamnar därför till slut i **papperslöshet** alternativt avvisas med den hotbild och den risk för **retrafficking** som detta innebär. 36 kvinnor har sökt asyl och uppehållstillstånd, vilket är samtliga från tredje land.

Statistiken visar att kvinnorna kommer från 16 olika länder. Av de som kommer **från tredje land** (36 kvinnor från 12 länder) har 13 kvinnor varit utsatta i hemlandet. 25 av de 36 har varit utsatta under resan till Sverige, där flertalet också utsatts.

49 av de totalt 65 utsatta blivit exploaterade i Sverige, människohandel förekommer alltså i landet men alla ärenden som begås i landet kommer inte till polisens kännedom (29 av 65). Hinder för att polisanmäla är ofta att den utsattas säkerhet (och dennes familj) inte kan garanteras utan tvärtom äverntyras. Avsaknad **av legal status** eller möjlighet att få detta vid **polisanmälan**, utan tvärtom om risk för avvisning, är också en anledning till att hälften (18 av 36) av utsatta från tredje land inte anmäler till polis. Av de totalt 36 som uppger att de inte polisanmält har 24 utsatts i Sverige (ochibland även på resan hit eller i hemlandet).

Eftersom offer för människohandel oavsett legal status och var brottet ägt rum har rätt till skydd och **stöd enligt internationella konventioner** (Europarådets konvention (art. 12, 13, 14 och 16:2), EU-Direktiv 2011:36 samt EU-Direktiv 2004:81 liksom Lanzarote-konventionen gällande barn) har civilsamhället en viktig uppgift att fylla för att uppfylla dessa internationella åtaganden. GRETA betonade även i sitt 10 årsfirande av ratificeringen av konventionen att en framgångsfaktor var Sveriges bildande av en civilsamhällelig plattform och möjlighet till strukturerat stöd utanför rättsprocessen till utsatta för människohandel (NSP).

REDOVISNING AV UPPGIFTER I 2017 ÅRS STATISTIKINSAMLING

ÅLDER OCH KÖN

Antal: 65 offer för människohandel och exploatering, varav en man och 64 kvinnor/flickor.

Ålder; 6 flickor är minderåriga varav två under 15 år.

37 unga kvinnor är mellan 18 och 26 år och 17 kvinnor och en man är mellan 26 och 50 år. Fyra vet vi inte åldern på.

BARN TILL DE UTSATTA

22 kvinnor har 34 barn sammanlagt (många har flera: 15 har 1 barn, 6 har 2-3 barn och 1 har fler än 4 barn.)

28 anger att de inte har barn.

15 vet vi inte om de har barn eller ej.

Var befinner sig barnen till dessa 22 kvinnor?

hos annan familjemedlem eller släktingar: 5

i hemlandet: 4

med den utsatte: 13

Detta innebär att många barn lever och delar den utsatthet som kvinnan befinner sig i samt att civilsamhället när de ger stöd även ger stöd till de medföljande barnen.

EXPLOATERINGSFORMER

Formerna av exploatering är i högsta grad sexuell exploatering (60 sådana varav 7 är multipla, där det även förekommit andra former). Ett fall är tiggeri enbart och ett tiggeri i samband med sexuell exploatering. Tvångsarbete 4 fall och dessutom två fall av tvångsarbete i samband med sexuell exploatering. Tvingas begå kriminella handlingar finns angivet i tre ärenden, dock alla i samband med sexuell exploatering.

NATIONALITET OCH RESVÄGAR

De flesta hjälpsökande kommer från länder utanför EU; Nigeria och Albanien är de två länder de flesta kommer från. Från inom EU (totalt 27 kvinnor) står Rumänien (19) fortfarande ut (obs att det anses finnas många som reser som rumäner men egentligen är moldaver). Andelen från Sverige är också värd att notera (6) .

Nationalitet

Albanien: 8
Argentina: 1
Bosnien: 1
Brasilien: 1
Bulgarien: 1
Cuba: 1
Kazakstan: 1
Moldavien: 2
Montenegro: 1
Nigeria: 15
Polen: 2
Rumänien: 19
Ryssland: 2
Sverige: 6
Thailand: 2
Ukraina: 1
vet ej: 1 (man)
TOTALT: 65

Resvägarna och de länder de utsatts i är komplexa. Våldigt många utsatts i många länder (27) varav många utsatts även i Sverige (14) och ännu flera enligt uppgift enbart i Sverige (35). tre har utsatts i ett annat land. De senare kan dock ha utsatts under resan men inte berättat av olika anledningar. Uppgifterna om de 65 utsatta visar att:

Utsatta i ett land "enbart":

Danmark, 1
Moldavien 1
Nederländerna 1
Sverige 35
TOTALT: 38

Utsatta flera länder:

Albanien, 5, varav 2 även i andra Balkanländer och en även i Sverige
Frankrike och Sverige, 1
Grekland 3, varav en även tidigare Albanien
Italien 7 varav en tidigare i Libyen och en tidigare i Nigeria, och varav tre även senare i Sverige
Kazakstan och Sverige 1
Montenegro, Bosnien och Sverige 1

Spanien 5, 1 även tidigare Nigeria och 1 senare i Ungern, och av de 5 har 3 senare utsatts i Sverige varav en också efteråt Norge och en annan innan i Lettland och den tredje i Danmark Rumänien och Sverige, 1 Sverige, mfl länder i Europa, 3 varav en även Thailand och Kina
TOTALT: 27

VILLKORAT STÖD

Vem tog första kontakten för att få hjälp?

Vem tog första kontakten för att få hjälp?

förmedlades av polis 21

volontär/anställd civilsamhället 15

den utsatte själv 13

förmedlades av socialtjänst 7

familjemedlem/bekant/vittne 7

vet ej 2

Det innebär att i 28 fall förmedlades den hjälpsökande av myndigheter till civilsamhället för kompletterande stöd och information. Utöver dessa kom 1 ärende att leda till polisanmälan. Övriga kontakter (37) initierades direkt till civilsamhället och ingen polisanmälan upprättades och ingen rättslig process inleddes. Inte heller kunde då den utsatta erhålla den formella identifikation och "status" som offer för människohandel som innebär att de insatser som sätts in i viss grad bekostas av samhället. Stöd och hjälp till dessa 37 skedde helt av civilsamhället.

Hjälpböven från civilsamhället är särskilt stort för offer från tredje land. En anledning till detta är att formell status som misstänkt utsatt för människohandel kräver att en polisanmälan görs. En sådan status bör innebära att förundersökningsledaren öppnar en FU och ansöker om betänketid för brottsoffer, vilket ju är den svenska motsvarigheten till reflektionsperiod i enlighet med artikel 13 i Europarådets konvention. Men har brottet begåtts utanför EU eller utanför Sveriges gränser leder inte polisanmälan till att förundersökning inleds, varför får den utsatta inte få möjlighet att få tillgång till betänketid. Det blir då enbart från civilsamhället dessa kvinnor (och deras medföljande barn) kan erbjudas stöd.

Av de 29 vars ärende polisanmäldes inleddes förundersökning i 11 fall, varav 4 enbart om människohandel, 1 enbart koppleri och 6 både människohandel samt koppleri åtal väcktes under året i 5 fall (varav ett för både MH och koppleri), 3 för människohandel (1 nedlagt), 3 för koppleri (ett nedlagt och ett har gått till dom i TR).

SÅRBARHETSFAKTORER

Vi ber uppgiftslämnarna ange om der finns sårbarhetsfaktorer som gör att hjälpinsatsen och skyddbehovet behöver anpassas för att möta den utsatta behov. Sårbarhetsfaktorerna för nedanstående 28 kvinnor visar svårigheterna med att ge stöd och trygghet.

Uppge olika sårbarhetsfaktorer:

1. Rädd för myndigheter
2. Psykisk ohälsa
3. Barnet togs ifrån offret vid 2 månaders ålder, barnets far och offrets far hotar att mörda barnet om offret polisanmäler (anmälan tillbakadragen) vilket sätter press på offret. Har inte sett barnet på 2 år.
4. Hon och hennes bror och mamma flydde från Albanien pga blodshämnd.
5. Kom till Sverige med äldre man från Sverige som hon levde med men som senare behandlade henne illa. Hon har alltså u-tillstånd här. Krav på försörjning från familj i hemlandet. Tidigare utsatt för incest i hemlandet.
6. Fattigdom

7. saknar nätverk, födde bebis på flyktingföräggning, flickans pappa en kund
8. utsatt sedan barnsben, uppvuxen institutioner, familjehem, utnyttjade av myndighetspersoner
9. förskjuten av familj, hedersrelaterat, gravid, utsatt för våld i nära relation
10. hela familjen lever under hot av förövarna som är maffia
11. Psykisk ohälsa
12. Tidiga sexuella övergrepp, Självdestruktiv, LVU, på rymmen, varit på låst avdelning, droger
13. Mkt sårbar. Gravid när polisen hittade henne. Svåra hemförhållanden. Familj i hemlandet beroende av pengar. Indragen i droger och kriminalitet.
14. Dysfunktionell uppväxt, tidiga trauman, såld av mamman vid tidig ålder
15. Talar extremt lite engelska.
16. Jobbat men inte fått betalt på sina arbetsplatser i hemlandet, inga framtidsutsikter, lurad av sk "pojkvän", utstött från familj
17. Mycket påverkat av voodoo/juju
18. Familjen är troligtvis inblandad i utnyttjandet
19. Begränsade språkkunskaper "svag verbalt" enligt uppgift.
20. Reser 3 tillsammans, polisen misstänker att en av dessa kontrollerar de andra, men att denna även är utsatt själv.
21. Upplevs mycket ung, ledsen och nedsatt
22. Skuld
23. Skulder
24. Uppenbar skillnad i socio-ekonomiska omständigheter, yttre attribut.
25. Kvinnan genomgick en juju-rit och kände sig tvungen att betala tillbaka skulden till den, som förde henne till Europa.
26. Kvinnan har försökt att undkomma "madamen" vid flera tillfällen. Har svårt att förstå hur denne kan hitta henne om och om igen. Gifte sig och levde i EU-land, men på grund av hot från madamens nätverk lämnade mannen henne.
27. Kvinnan är gravid i 7e månaden.
28. tillsammans med annan kvinna som befunnit sig i prostitution länge.

Vi ställer vidare frågan om relationen till förövaren. I hälften av fallen är det en nära släkting eller person i den utsattas närhet som är förövaren och det finns alltså ofta en beroenderelation. Detta innebär givetvis också att hotbilden och skyddsbehovet behöver avpassas därefter.

Relation till förövaren:

barn till förövaren: 4

partner: 6

släkting: 4

kommer från samma ort/nätverk: 17

okänd tidigare: 9

vet ej: 25

TOTALT: 65

PUSH- AND PULLFAKTORER

De 47 kvinnor vi har mer information om hamnar i handeln pga av en blandning av *pull-faktorer* - som nästan uteslutande förstås är löfte om ersättning för sexuella tjänster och arbete (totalt 30 angivelser) samt i vissa fall andra faktorer som tex gränspassage (4) - och *push-faktorer* som är delvis specifika för dessa utsatta kvinnor och indikerar att de till stor del är dubbelt utsatta för våld och förtryck (våld i hemland, från familj och olika former av utpressning mot den utsatta och familjen) men givetvis är fattigdom en annan stark push-faktor.

Push-faktorerna är viktiga att beakta i hjälpinsatserna inte minst när det gäller skyddet av den utsatta och hennes familj och särskilt i bedömning av insatser vid återvändande.

Uppgifter om hur personen utsattes för människohandel (flera val är möjligt).

Push-faktorer:

löfte om ersättning för sexuella tjänster: 25
annat förlopp, för att få hjälp förbi en gränspassage: 4
löften om arbete inom restaurangbranschen: 3
löften om arbete inom hem och hushåll: 2

pull-faktorer

för att undkomma fattigdom i hemlandet: 16
utpressning och hot mot närstående: 8
för att undkomma våld i hemlandet: 6
för att betala en skuld: 6
religiös utpressning, sk voodoo: 5
exploateras av familjemedlem: 5
bortförd mot sin vilja under hot: 5
såld av familjemedlem: 4

vet ej: 18

ASYLSTATUS

Har den utsatte sökt asyl eller uppehållstillstånd är en fråga vi ställer. 22 har inte gjort det och i 7 fall finns inte vetskap om detta vid uppgiftsinlämning. Det finns uppgifter om 6 frivilliga återvändande, varav ett efter avslagen TUT (tillfälligt uppehållstillstånd). Inklusive detta TUT har totalt 11 TUT ansökts varav 3 beviljats. Efter avslagna TUT har 3 avisats till annat EU-land och 2 till tredje land. 1 uppges alltså ha återvänt frivilligt och 2 är idag papperslösa. Det finns 14 ansökningar om PUT (permanent uppehållstillstånd) och de som hunnit behandlas visar att 4 blivit avslagna och den utsatta har i två fall avvistats till tredje land. I två fall är kvinnorna idag papperslösa. De 4 papperslösa kvinnorna är från Albanien (3) och Bosnien (1). I deras fall finns minst 5 medföljande barn som idag lever med dessa utsatta kvinnor.

TREND: Balkanländerna

I statistiken för 2017 finns uppgifter om 10 kvinnor från Balkan (varav 8 från Albanien). Två av dem är under 15 år. Hälften har barn, sammanlagt 10 barn som alla befinner sig med den utsatta mamman. Hotbilden är stark om man tittar på de faktorer som gjorde att flickorna/kvinnorna hamnade i handeln och specificering av andra förlopp:

1. annat förlopp, Kidnappad av maffian
2. annat förlopp, maffia
3. annat förlopp Blev kidnappad i Albanien och förd till Grekland för sexuell exploatering.
4. bortförd mot sin vilja under hot, exploateras av familjemedlem
5. bortförd mot sin vilja under hot, såld av familjemedlem, exploateras av familjemedlem
6. för att undkomma våld i hemlandet, Misshandel; brännmärken, slag, isolering, olika typer av våld.
7. utpressning och hot mot närstående, såld av familjemedlem, exploateras av familjemedlem
8. utpressning och hot mot närstående
9. bortförd mot sin vilja under hot
10. Arbetar svart för ett företag med förhoppning om att kunna söka arbetstillstånd i Sverige

Många lever utan papper i Sverige (5) och de har i nio fall av tio någon form av beroenderelation med förövaren eller är satt under utpressning mot familjemedlemmar.

"Barnet togs ifrån offret vid 2 månaders ålder, barnets far och offrets far hotar att mörda barnet om offret polisanmäler (anmälan tillbakadragen) vilket sätter press på offret. Har inte sett barnet på 2 år."

"Hon och hennes bror och mamma flydde från Albanien pga blodshämnd."

"Förskjuten av familj, hedersrelaterat, gravid, utsatt för våld i nära relation."

"Hela familjen lever under hot av förövarna som är maffia."

Dessa unga kvinnor har i tre fall gjort en polisanmälan. De har alla sökt PUT och ingen har beviljats (än) men 4 har fått avslag och 2 har alltså avvistats till tredje land medan 2 som nämnts ovan lever papperlösa med sina barn.

Deras första kontakt har i nio fall varit dem själva eller en volontör, och i ett fall har de förmedlats av annan aktör. Vilken hjälp har den utsatte då fått efter första kontakt? Fem av de tio kvinnorna (liksom deras medföljande barn) har omfattats år 2017 av Nationella Stödprogrammets olika insatser. De organisationer som mött och hjälpt dem har bistått med:

Vilken hjälp har den utsatte fått efter första kontakt?

1. förmedlades till annan NGO för stöd, förmedlades till advokat, erhållit skyddat boende, hot- och riskbedömning utförd, fått medicinsk vård, fått samtalsstöd, fått ekonomiskt stöd, fått tolkhjälp, fått tillgång till socialt sammanhang, fått hjälp söka asyl/uppehållstillstånd, fått juridisk rådgivning (omfattas NSP)
2. direkt stöd av uppgiftslämnande NGO, förmedlades till annan NGO för stöd, fått medicinsk vård, fått samtalsstöd, fått ekonomiskt stöd, fått utbildning, fått tillgång till socialt sammanhang, fått arbete/praktik, fått hjälp söka asyl/uppehållstillstånd
3. erhållit skyddat boende, fått medicinsk vård, fått samtalsstöd
4. erhållit skyddat boende, fått samtalsstöd, fått ekonomiskt stöd, fått tillgång till socialt sammanhang, fått hjälp söka asyl/uppehållstillstånd (omfattas NSP)
5. förmedlades till advokat, erhållit tillfälligt uppehållstillstånd under rättsprocessen (TUT), fått samtalsstöd, fått ekonomiskt stöd, fått arbete/praktik, fått juridisk rådgivning
6. förmedlades till advokat, fått samtalsstöd, fått ekonomiskt stöd
7. fått samtalsstöd, fått ekonomiskt stöd
8. direkt stöd av uppgiftslämnande NGO, förmedlades till advokat, erhållit skyddat boende, fått medicinsk vård, fått samtalsstöd, fått ekonomiskt stöd, fått utbildning, fått tillgång till socialt sammanhang, fått hjälp söka asyl/uppehållstillstånd, fått juridisk rådgivning (omfattas NSP)
9. direkt stöd av uppgiftslämnande NGO, fått hjälp söka asyl/uppehållstillstånd (omfattas NSP)
10. fått hjälp söka asyl/uppehållstillstånd, fått juridisk rådgivning (omfattas NSP)

Plattformen har sett att de insatser som erbjuds till kvinnor (och deras barn) från Albanien och Balkan blir långa insatser tidsmässigt och mycket komplexa. Tyvärr har ett par ärenden resulterat i återvändande, och när vi följer upp ärenden via stödinsatser från NGO-kollegor på plats eller andra aktörer på plats är tyvärr signalerna att förtvivlan, psykisk ohälsa och hot om våld och förnyad utsatthet drabbat kvinnorna och deras barn.

Plattformen ser en öppning i den nya Balkan-strategin som EU-antog i februari 2018, och hoppas den kan bidra till att stärka skyddet och motverka patriarkala strukturer för kvinnor i utsatthet och risk för utsatthet (liksom deras barn) i och från Albanien och andra Balkan-länder. Likaså driver Plattformen att i högre grad kvinnor (och deras barn) som utsätts för genderspecifikt och organiserat våld såsom kvinnorna vi möter från Albanien och även andra Balkanländer, ska kunna få PUT på humanitära grunder.

/ninna mörner
augusti 15, 2018